

Сложные ситуации, в которые попадает герой романа «Котельников», давали возможность показать характер не только главного героя, но и тех, кто находился рядом, кто помогал или мешал герою совершать добрые дела.

Роман Анатолия Глебова с полным основанием можно отнести к тем произведениям, в которых рассказывается о жизни замечательных людей.

ЛИТЕРАТУРА

1. Глебов А. Котельников. – Горловка: изд-во «Лихтар» 2010.
2. Гоголь Н.В. Собр. соч. – Т. 5. – М., «Худ. лит», 1978.
3. Машинский С.М. – М., «Худ. лит», 1978.

УДК 821.111(73) “19”-311.4.09

*Гольтер І.М.
(Дніпродзержинськ, Україна)*

РОМАНИ ДЖ.Д.СЕЛІНДЖЕРА «НАД ПРІРВОЮ У ЖИТІ» ТА Л.ДЕРЕША «КУЛЬТ» ЯК РОЗПОВІДЬ ПРО НОВУ ГЕНЕРАЦІЮ

Романи Дж.Д. Селінджера «Над прірвою у житті» та Л.Дереша «Культ» розглядаються як розповідь про нову генерацію.

Ключові слова: літературна традиція, нова генерація, мова роману, поколінська тематика, культовий роман, знаковий роман.

Романи Дж.Д. Селінджера «Над пропастью во ржи» и Л. Дереша «Культ» рассматриваются, как рассказ о новом поколении.

Ключевые слова: литературная традиция, новое поколение, язык романа, поколенческая тематика, культовый роман, знаковый роман.

The article deals with the research of the new generation theme in the novels by J. D. Salinger «The Catcher in the Rye» and by L. Deresh «The Cult».

Keywords: literary tradition, new generation, the language of the novel, generation themes, cult literature, symbolic novel.

Мета даного дослідження – розглянути відомий роман Дж.Д. Селінджера «Над прірвою у житті» у порівнянні з твором сучасного українського письменника Любомира Дереша «Культ» як розповідь про нову генерацію. І це не випадково. Адже обидва романи отримали статус культовості у відповідному їм часовому і науковому літературознавчому просторі. Культовими їх зробило те, що обидва автори зуміли вловити і передати дух своєї епохи (у Селінджера це перші післявоєнні роки, час стрімкого розвитку попкультури, у Дереша – кінець ХХ століття – початок епохи.

© Гольтер І.М., 2011

Актуальність дослідження зумовлена, насамперед, недостатньою вивченістю цього аспекту відомого твору. При величезній кількості робіт, присвячених Селінджеру, як в американському, так і в російському та українському літературознавстві, очевидним залишається той факт, що питання поколінської проблематики у Селінджера виявляються висвітленими лише частково. На сьогодні немає спеціальних праць, присвячених вищезазначеному аспекту творчості Селінджера.

Методологічною базою нашого дослідження є роботи Т. Денісової, Р. Утц, І.Хассана, Л.Менанда, В.Нуна, С.Пинскера, І. Андрусяка, О. Бойченка, І. Бондар-Терещенко та ін..

Головним, що об'єднує романи, є яскраво виражена поколінська тематика, під якою ми розуміємо розповідь про умови формування, мрії, настрої, турботи, взаємини між собою, батьками та світом, а також умови розвитку певного покоління молоді, яка потім сформує обличчя країни. Український критик І.Бондар-Терещенко, знакова фігура «контркультурного напрямку» у сучасній українській літературній критиці, в одному зі своїх есе, присвячених різноманітним тенденціям літературного процесу 1990-х, говорить про роман «Культ» Л.Дереша як роман «поколінський», який являє собою обличчя сучасної прози: «Поколінські» тексти досліджують нові культурні коди і оперують новими пропорціями світу, вчать відчувати життя в інших масштабах, з іншими уявленнями про добро і зло, правду і кривду, державне і рідне» [3: 25]. Ці слова, на нашу думку, цілком можна використати і для характеристики роману Дж.Д. Селінджера.

Нами простежуються очевидні паралелі у поетиці та проблематиці обох творів. Обидва романи є культовими, знаковими для своєї доби. Знаковість роману «Над прірвою у житті» пояснюється тим, що автор зумів вловити і передати настрої нового покоління американської молоді – покоління доби становлення масової культури. Момент написання був обраний Селінджером дуже вдало – це кінець чергової культурної епохи, період, що несе певну душевну протрацію й «затемнення» духу, журливий перебіг, коли дитяча основа людини звільняється від несправжніх дорослих нашарувань і виразно заявляє про себе, проявляючи свою дитячу сутність у безвідповідальності, грі, необачності.

Знаковість роману Л. Дереша забезпечила широка інтеграція всіх властивих поколінню автора соціально-культурних символів: «Безперечно, є тут ...щось середнє між «рецепціями наркотичного кайфу» і «продуктом інтелектуальної діяльності, яка органічно насичена сучасним молодіжним сленгом, живим знанням («звичаїв та обу») описувано-го середовища» [1: 11].

Роман наводнений сучасними культовими алюзіями і коннотаціями, які відкривають перед читачем широкі можливості виявити предтечі та прообрази цього тексту. У системі цінностей учителя-біолога входять, окрім Беккета, Кафки, Джойса з Прустом та відомої трійці бітників Берроуз-Керуак-Гінзберг, музика культових груп «Роллінг Стоунз», «Пінк Флойд» та ін. первага, яка промовляє на користь високого інтелектуального рівня автора і його героїв. Канва роману досить «прозора», як і «Над прірвою у житті», і виступає як привід для написання книги. Езотерично-фентезійним стрижнем, на якому фіксується сюжет «Культу», становлять безглузда наркотична маячня приятелів і учнів колегіуму, де вони переходять у паралельні світи.

Схожість проявляється також у системі героїв романів, їх ставленні до сучасного їм суспільства. Так, психологічні портрети головних героїв Дж.Д. Селінджера, і Л.Дереша дуже складні і іноді суперечливі. Колфілд часто дозволяє собі брутальні витівки, у його

міркуваннях часто проступає інфантилізм і нігілізм, юнак намагається боротися з фальшою, вульгарністю і нещирістю світу навкруги нього. Героям «Культу» також можна дорікнути інфантильність, яка межує з безвідповідальністю.

Спостерігається також і певна аналогія у життєвій філософії героїв. Так своє заперечування сучасного йому суспільства Голден Колфілд мотивує тим, що не бажає ставати «яким-небудь пройдою», а потім працювати у якій-небудь конторі, заробляти силу-силенну грошей.

Юрко Банзай у «Культі» «ще у восьмому класі вирішив, що набагато краще бути сільським вчителем біології, ніж нотаріусом чи ще якоюсь потворою» [5: 8].

Вартий уваги опис у «Культі» трьох вечірок, які організував молодий вчитель Юрко Банзай, щоб задовольнити всі смаки учнівської молоді коледжу «Шкіра Оленя». Тут Дереш, як і Селінджер, проводить класифікацію і аналіз субкультур різних молодіжних згуртувань. Але якщо у Селінджера це проходить ніби «пунктирно», то у Дереша бачимо чітку градацію – «формали», «неформали», «гопники». «Гопники» віддають перевагу попсовим «Руки вверх», «Атпетим машиннікам», «Угадай мелодію» (транскрипція Л.Дереша. І.Г.). «Неформали-альтернативники» слухають не тільки електронну музику у стилі рейв, але пишуться тим, що прочитали всього Кінга і Воннегута, а також мають повну колекцію альбомів Джиммі Хендрікса.

Деякі критики, які рецензували цей «злегка наркотичний, злегка іронічний, злегка інтелектуальний» роман, назвали його зразком «дуже добре написаного поганого роману» [2: 4].

Зближають твори експерименти обох авторів з мовою: вона насичена молодіжним сленгом, що надає їм неповторного колориту та оригінальності. Художня манера Селінджера зумовлена тим, що він «пише про підлітка, й не просто про підлітка, а про американського підлітка кінця сорокових-початку п'ятдесятих років, який виховувався у багатій родині» [7: 130]. Селінджер, одним з перших в американській літературі ризикнув включити у свій твір «живу» мову тінейджерів з усіма її «перлами».

У літературознавстві найбільш детально лінгвістичний аналіз мови роману зроблений Дональдом Костелло в статті «The Language of The Catcher In the Rye», вміщеній в антології Г. Грюнвальда, де дослідник висловив упевненість в тому, що роман «Над прірвою у житті» послужить прикладом в мовному відношенні для свого часу [8].

Голден – дитя своєї епохи, породжений її хрестоматійними подіями, сюжетними сплетеннями, ламкою списів, суперечок, з'ясування відносин. Тож і стилю мови Голдена Колфілда властива та універсальність, яка дає нам можливість скласти уявлення про мовну характеристику всього покоління, тому що «мова – це не тільки засіб спілкування, а ще й система, яка віддзеркалює мовний досвід певного мовного співтовариства. Мова й культура пов'язані у комунікативних процесах» [6: 31].

Не викликає сумнівів той факт, що молоді люди-тінейджери висловлюються, використовуючи в своїй промові весь арсенал лексичного, граматичного, стилістичного вираження думки, характерний для свого часу. І те, що Селінджер підносить нам в «Над прірвою у житті» прекрасний зразок сучасної йому молодіжної мови, відзначають практично всі літературознавці. На те, що йдеться про молодіжну мову саме сорокових – п'ятдесятих років, вказує кілька факторів. Насамперед, це «розкутість» висловлення думки, вживання сленгу, вульгаризмів, слів-паразитів. Як відзначають лінгвісти С. Ро-

бертсон, Е. Партридж, Дж. Кларк, С.Поттер та Б. Мальберг, в американському варіанті англійської наприкінці тридцятих-початку сорокових з'явилася тенденція до «огрубіння», зокрема це стосується мови, якою розмовляє молодь. Так С. Робертсон вказує на таку особливість: класична літературна англійська перестала бути популярною серед освіченої молоді. Школярі та студенти розмовляють простіше, створюючи власні неологізми, порушують правила граматики, вживають нелітературну лексику тощо [9: 67].

Стилістичні експерименти з мовою оповіді зустрічаємо і в романі «Культ»: «гори, як завжди, випромінювали вічність, а змінювалося тільки місто», «небо, голубе, як Елтон Джон», «потяг, який зупиняється біля кожного стовпа, наче пес спаніель», « в класі розбухала, мов «Гампекс» в унітазі, задушна тиша».

І. Бондар-Терещенко констатує: «Все, чим зачитується, заслуховується, задивляється прогресивна молодь Заходу (українського, звісно), можна знайти саме у цьому тексті» [3:4].

Герой Селінджера, пройшовши скрізь поневіряння, розчарування та важку психологічну травму, потроху оговтується, досягаючи своєрідного дзенського просвітлення. Становлення героїв Л. Дереша теж відбувається шляхом подібного мислення: вони досягають просвітлення у своїх фантазіях, у яких уявляють себе такими, якими хотіли б бачити.

Але не можна не враховувати той факт, що романи розділяє 4 десятиліття. У 90-х роках ХХ ст., разом із здобуттям Україною незалежності, українське суспільство неспізнано трансформується і переходить у нову стадію. Змінюється менталітет, з'являється нове покоління молоді, яке мислить, сприймає навколишню дійсність зовсім не так, як покоління доби СРСР. Всі ці фактори, які характеризують стан українського суспільства останнього десятиріччя ХХ ст. знайшли особливе відображення у романі «Культ» як природний розвиток соціальної проблематики, розробленої у творчості Селінджера і стали фундаментом створення Л.Дерешем характерів, ідеологій і життєвих обставин їх нащадків. – покоління Х.

Таким чином, захоплене сприйняття обох романів широкою читацькою аудиторією свідчить про те, що нетрадиційна система композиції оповіді авторів, експериментаторство з художнім словом, своєрідна авторська рефлексія і національна самоіронія у повній мірі відобразили як стан сучасного автора суспільства, так і найпомітніші досягнення сучасного літературного процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрусак І. М. Зупа з «чорнухою» - закуска «under ground»/ І.М. Андрусак // Книжник-Ревю. –2001. – № 20 (29).– С.10-16
2. Бойченко О. Любоко Дереш? Є такий!/ О.Бойченко // Книжник-Ревю. –2002. –№ 22 (55). – С.4-18
3. Бондар-Терещенко І. Вогонь моїх чересел/ І. Бондар-Терещенко // «Книжник-Ревю». – 2002. –№ 22(55). – С. 2-25
4. Бондар-Терещенко І. Текст 1990-х:герої та персонажі. / І.Бондар-Терещенко – Тернопіль: Джура, 2003. – 208 с.
5. Дереш Л. Культ : Роман /Л.Дереш – Львів: Кальварія, Київ: Книжник, 2002. –208 с.
6. Попова Т.Г. Национально-культурная семантика языка и когнитивно-социоком-

муникативные аспекты. Монография / Т.Г. Попова – М.: Изд-во МГОУ «Народный учитель», 2003.-146 с.

7. Федотова Л.В. Образ тинэйджера в английской, американской и отечественной литературе (2-я пол. XX в.) Дис...канд.фил.наук.10.01.04./ Л.В.Федотова. – Майкоп, 2003. – 195 с.

8. Costello D. The Language of «The Catcher In the Rye» / Donald Costello //Grunwald H.A. Salinger. A Critical and Personal Portrait. – N.Y.: Harper and Raw, 1962. – 289 с.

9. Robertson S. The Development of Modern English / S. Robertson - N.Y., 1950. – 469 с.

10. Salinger J.D. The Catcher in the Rye. / J.D.Salinger Moscow, 1968. – 246 с.

УДК 821.133.1-1.09

Богданова І.В.
(Черкаси, Україна)

ТЕОЦЕНТРИЧНИЙ ЧИННИК ЯК ДЕТЕРМІНАНТА РОЗВИТКУ ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ (за П. Клоделем)

Стаття присвячена аналізу літературно-критичних есе видатного діяча католицького Відродження Поля Клоделя, в яких представлена інтерпретація різних періодів розвитку західноєвропейської літератури та творчості найвідоміших митців з позицій неотомізму.

Ключові слова: історико-літературний процес, неотомізм, Есхіл, Данте, Шекспір, Расін, романтизм, символізм

Статья посвящена анализу литературно-критических эссе Поля Клоделя, одного из ведущих репрезентантов литературы католического Возрождения, в которых представлена интерпретация разных периодов развития западноевропейского историко-литературного процесса и творчества известных писателей с позиций неотомизма.

Ключевые слова: историко-литературный процесс, неотомизм, Эсхил, Данте, Шекспир, Расин, романтизм, символизм.

The article is devoted to analysis of literary-critical essay by Paul Claudel, a famous representative of Catholic Renaissance literature, who suggests his own interpretation of historical and literary process and art of the most outstanding Western European artists of different periods.

Key words: historical and literary process, neo-Thomism, Aeschylus, Dante, Shakespeare, Racine, Romanticism, Symbolism.

Початок ХХ століття позначився кризою суспільно-політичного, економічного та духовного життя Західної Європи. Розчарування мислителів та митців у тогочасній дійсності зумовлюється насамперед суспільно-політичним контекстом: інерцією капіталістичних держав, що обрали курс на мілітаризацію; позицією церкви, що стала світською

© Богданова І.В., 2011